

RIKSREVISIONEN OM VATTENFALL AB: "OTYDLIG ÄGARSTYRNING, MOTSTRIDIGA MÅL"

Så lyder rubriken på en rapport om Vattenfall AB som Riksrevisionen offentliggjorde i juni. Vattenfall är svenska statens största bolag med cirka 35 000 anställda, varav mindre än en fjärdedel i Sverige. Vattenfall "bolagiserades" 1997. Ansvarig minister var då Anders Sundström. Företaget har en stark ställning på den svenska marknaden för produktion, handel och distribution av el och fjärrvärme, liksom i Finland, Polen och Tyskland. Efter förvärvet av kärnkraft- och kolkraftverk i Tyskland 2000-2002 är Vattenfall-koncernen europa-trea i fråga om koldioxidutsläpp.

Utgångspunkten för Riksrevisionens granskning är Vattenfalls uppdrag "att inom ramen för affärsmässighet verka för en omställning av det svenska energisystemet". Detta enligt riksdagens energipolitiska beslut både 1997 och 2002. Riksrevisionen har granskat hur dessa krav har hanterats av ägarna, d.v.s. regeringen och näringsdepartementet, respektive bolagets ledning.

Riksrevisionen konstaterar att målsättningarna -- affärsmässighet resp. en viktig roll i energiomställningen -- är problematiska. De kan anses vara motstridiga och det finns olika tolkningar inom ägarkretsen, riksdagen och regeringen. Riksrevisionen påpekar att det är framför allt vid målkonflikter, som styrning krävs.

Utredningen söker svar på tre frågor:

1. Har ägarnas resp. bolagets lednings agerande förbättrat möjligheterna att uppnå miljö- och energipolitiska mål i Sverige?

2. Står Vattenfalls agerande i utlandet i strid med svensk miljö- och energipolitiska mål?

3. Har Vattenfall redovisat sina förehavanden i Tyskland för ägarna och har ägarna haft möjlighet att styra företagets handlande i utlandet?

Betr. äventyret i Tyskland beklagar revisorerna svaghet i dokumentationen som gör det svårt att utläsa vilken effekt investeringarna haft på företagets omsättning, resultat och balansräkning. På grundval av tillgänglig information är deras dom kärv: "Det är Riksrevisionens bedömning att ägarförvaltningens styrning av bolaget inte har varit tillräckligt tydligt för att undvika risken att bolagets verksamhet i Tyskland uppfattas stå i betydande motstridighet till svensk miljö- och energipolitiska mål."

Skarp analys, vass kritik

Särskilt intressant är hur Riksrevisionen gått till väga med sin analys av hur parterna hanterat (eller snarare inte hanterat) Vattenfalls motstridiga roller. Först benär revisorerna upp olika tänkbara sätt att förhålla sig till målsättningarna:

- A Båda målen är lika viktiga.
- B Affärsmässighet uppnås genom strategier som också uppfyller de miljö- och energipolitiska målen.
- C Först affärsmässighet, sedan de miljö- och energipolitiska målen.
- D Affärsmässighet prioriteras.
- E Affärsmässighet tas som en förutsättning, de

miljö- och energipolitiska målen uppnås uteslutande på marknadens villkor.

Sedan betraktas de olika aktörernas agerande i förhållande till alternativen A-E utifrån allsköns dokumentation -- riksdagsbeslut, utskottsbetänkanden, styrelseprotokoll, årsberättelser m.m.

Riksdagens uttalanden motsvaras närmast av A-B, konstaterar Riksrevisionen.

Annat är det hos nuvarande statssekreterare i näringsdepartementet, Claes Åhnstrand. Inför konstitutionsutskottet 2003 hävdade Åhnstrand t. ex. att "staten som ägare till Vattenfall -- ett konkurrensutsatt aktiebolag på en avreglerad marknad -- måste följa samma lagstiftning som ägare till privata aktiebolag, och följaktligen prioritera affärsmässighet". (Detta vidhöll Åhnstrand även sommaren 2004 i sin kritik av rapporten.)

Här slirar Åhnstrand betänkligt, anser jag. På intet sätt förhindrar vare sig lagen eller god affärssed att en ägare styr sitt företag, anger målen och medlen för dess verksamhet. Riksrevisionen tar inte strid med uppfattningen, utan nöjer sig med att sätta Åhnstrand någonstans mellan D och E.

Sammanfattningsvis noterar Riksrevisionen att regeringen och näringsdepartement i sin ägarroll endast ställt krav av finansiell karaktär: avkastning, räntetäckningsgrad, en viss nivå på kreditvärderingen.

forts. sid 4

I DETTA NUMMER:

• ORD OCH INGA VISOR OM VATTENFALL	1+4
• VÄLKOMMEN TILL HÖSTMÖTE 2004	2
• YTTRANDE TILL MILJÖDOMSTOL OM BB2	2
• ESS' MILJÖKONSEKVENSER	3
• PARLAMENTARIKER MOT EURATOM	3
• MILJARDRULLNING PÅ GÅNG	4
• SANNINGEN BAKOM FIN5	5
• SKI: NYA SÄKERHETSKRAV	5
• SYDKOREA ANRIKAR URAN	5
• COWAM2 I BERLIN	7
• KALENDARIVM	8

där vi diskuterar kärnavfallsproblematiken i svenskt, nordiskt och globalt perspektiv.

Som inspirationskällor har vi bjudit in

Dr. David Lowry oberoende konsult i energipolitiska frågor inom EU, med bas i London.

David doktorsarbete (doktorsgrad 1987) handlade om beslutfattande och policy rörande kärnkraften och kärnvapen. Som konsult anlitas han av parlamentsledamöter i såväl London som Strasbourg och har under åren medverkat till flera tusen interpellationer och liknande i energispörsmål. Han skrev en bok som blev viktig i avslöjandet av de hälso- och miljökonsekvenser av uppberedningsanläggningar i Sellafield och LaHague. Han är en flitig skribent i fack- och populärvetenskaplig tidskrifter.

Kaisa Kosonen Greenpeace Norden (Helsingfors) (deltagande ej bekräftat) som kan belysa hur påståendena om "en svensk lösning" på avfallshantering använts i debatten om FIN5. (Ett utdrag av ett tal Kaisa höll i Tyskland tidigare i år återges på sid 5.)

Thomas Rosenberg "avfallsaktivist", Lovisa, Finland

Martina Krueger energisakkunnig vid Greenpeace Norden (Stockholm) som sätter nationella energipolitiska drag i ett större europeiskt sammanhang

Mötet hålls huvudsakligen på engelska.

(Skriftlig förhandsinformation om föredragen på svenska tillhandahålls efter anmälan.*)

Tid: 13 november, kl 10.00-15.00

Plats: centrala Uppsala (lokal ej bekräftad vid pressläggning)*

Lunch till självkostnadspris.

*) På förekommen anledning ber vi att Du som vill delta i mötet, kontaktar kansliet (detaljerna, sid 8) eller Charly Hultén (tel. 08.25 28 62) senast 31 oktober, varpå ett slutgiltigt program och vägvisning till möteslokalen skickas till Dig.

YTTRANDE OM BARSEBÄCK 2

Tidigare i år drog Barsebäcksverket igång en miljöcertifieringsprocess. Idén är att verket ska "målas grönt". Fast all verksamhet som sorterar under Kärntekniklagen hålls utanför miljökonsekvensbedömningen. Kvar blir saker som val av färg när man målar om och pappersåtervinningsrutiner. Det är på den nivån som verket vill få miljögodkänt!

Folkkampanjen tog nu tillfället i akt och lämnade ett yttrande till Miljödomstolen i Växjö, där vi framhåller:

1. *BB2s placering i Nordens folkrikaste region.* Vi refererar en SSI-SKI rapport från 1992, som gav ett s.k. värstafalls-scenari vid ett haveri: En radie av 60 km (från verket räknat) måste tömmas på människor (för all framtid) inom några få timmar efter olyckan. Under den närmast följande 4 veckorna kan människor upp till 50 mil bort i vindriktningen tvingas lämna sina hem under en flerårsperiod.

2. *Dagens risk- och hotbild.* BB2 tillhör de äldsta reaktorerna. Varken hus eller reaktor håller modern säkerhetsstandard, som, även den, lär vara otillräcklig inför medvetna terrorhandlingar.

3. *BB2 tillhör de smutsigaste reaktorena (av sin sort) i världen,* enligt en studie utförd av FN-organet UNSCEAR på 1980-talet. SSI bekräftar att ingen nämnvärd förbättring skett fram till millennieskiftet.

4. *BB1 och BB2 stod för 40 procent av de allvarigare s.k. händelser (2:or på INES-skalan) som Sverige rapporterade till IAEA under perioden 1991-2002.*

5. *Barsebäcksverket har en dokumenterat dålig säkerhetskultur.* Så dålig så att SKI ansåg sig tvungen att polis-anmäla verkets ledning sommaren 2003. (Se *Medsols* 3/03)

6. *Det är ingen som på allvar hävdar att BB2s bidrag till kraftförsörjningen (615 MW) skulle vara outhärligt.*

Avslutningsvis frågar vi: "Vad är en miljöprövning av ett kärnkraftverk, som inte omfattar verkets egentliga drift, värd? Regeringen har upprepade gånger tillkännagivit sin klara avsikt att stänga Barsebäcksverket först, bl.a. med hänsyn till miljön och verkets placering. Man kan gott fråga sig, varför tillståndsinnehavaren tar domstolens tid och resurser i anspråk. Kan det möjligen vara så, att så länge ett MK-mål pågår verket inte kan läggas ned?"

Miljödomstolen måste rimligtvis ta hänsyn till de ovan nämnda riskerna och allvarliga konsekvenserna. Det spelar knappast någon roll för beslutet om möjligheten för en katastrof är en på tiotusen eller två på hundra: Konsekvenserna är hur som helst så katastrofala att ingen miljömyndighet skall acceptera, än mindre godkänna, verkets fortsatta drift."

Folkkampanjen gick också ut med ett pressmeddelande med rubriken, **Stäng Barsebäck i år!**

ESS' MILJÖKONSEKVENSER MÅSTE UTREDAS

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har, tillsammans med Arbetsgruppen mot ESS i Lund, Aktion Skåne-Miljö och NOAH Friends of the Earth Denmark, nyligen skrivit ett öppet brev till Allan Larsson. Här är ett sammandrag av pressmeddelandet om brevets innehåll:

Det stora kärntekniska projektet går ut på att bygga den största neutronspidningsanläggningen i världen. Notan för projektet beräknas överstiga 1,5 miljarder euro.

Allan Larsson har fått i uppdrag, dels att peja intresset för projektet inom forskningsområdet och industrin, dels analysera projektets långsiktiga bidrag till ekonomisk tillväxt, dels uppskatta intresset för projektet hos tänkbara nordiska och europeiska finansärer, dels utvärdera EU kommissionens hållning i frågan liksom intresset för att delta i projektet hos andra EU-medlemsländer. Larsson förväntas rapportera sina rön 1 juli 2005, varpå regeringen beslutar om en eventuell ansökan om att få projektet till Skåne.

Projektets sociala, miljömässiga och omedelbara ekonomiska konsekvenser ingår inte i Larssons uppdrag.

– *Människor tycks glömma, att det faktiskt handlar om en kärnteknisk anläggning med stora mängder radioaktivt material och både explosiva och giftiga ämnen,* kommenterar Bo Wennergren, ordförande i Arbetsgruppen mot ESS i Lund. *Konsortiet ESS Scandinavia vill placera den i Lund utan någon som helst skyddszon. Trots att det knappast rör sig om beprövad teknik med kända säkerhetsparametrar.*

PARLAMENTSKANDIDATER MOT EURATOM

Inför valet till EU-parlamentet frågade Folkkampanjen de ledande namnen på varje partis valsedel, var de stod i frågan, huruvida Euratom-fördraget bör tas med i EUs nya grundfördrag. Vi inledde med att kort redogöra för fördragets innebörd (jfr. Medsols 2/04), och så frågade vi:

"Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen menar att Euratom-fördraget är en orimlighet, som snarast måste utmönstras ur EU. Ett lämpligt tillfälle är nu när EU får en ny och sammanhängande grundlag.

Vi frågar nu dig som kandidat till EU-parlamentet: Är du beredd att verka för att Euratom-fördraget snarast sägs upp och att EU inte ensidigt gynnar kärnkraft framför andra energikällor?"

Svar fick vi nästan omgående av Centerns Lena Ek och Miljöpartiets Carl Schlyter. Dock inga fler.

Lena Ek (C):

Jag kommer att verka för att Euroatomavtalet sägs upp. EU behöver en strategi för att snabbt minska sitt beroende av ickeförymbare energikällor. Gränsöverskridande miljöfrågor hör till de områden där EU måste bli starkare och en gemensam europeisk elmarknad måste motsvaras av ett ramverk av t. ex. miljöskatter som medför att länder med lägre miljöambitioner inte kan underminera arbetet för en bättre miljö. För att detta ska bli möjligt krävs att EU:s beslutsfattande inom miljöområdet stärks och att fler beslut – t. ex. om miniminivåer på miljöskatter – kan fattas med majoritetsbeslut. Europaparlamentet som representerar medborgarna och därför ger ett tydligare stöd för en starkare miljöpolitik, måste även stärkas på ministerrådets bekostnad.

Carl Schlyter (mp):

Jag är helt emot Euroatom, som bör skrotas. Inget nytt protokoll ska finnas med i nya grundlagen. Jag tänker dessutom slåss för att EU slutar satsa än mer pengar på kärnkraftsforskning.

Riksdagens näringsutskott tog upp frågan om ESS i våras och kom fram till att projektets fördelar måste vägas mot de enorma kostnaderna, samt att riskerna med projektet måste tas med i beräkningen. Man menade vidare, att även om resultatet av dessa sammanvägningar bedömdes som positivt måste man också värdera projektets direkta inverkan på statsbudgeten. Inte någon av dessa, näringsutskottets slutsatser är tillgodosedd i det uppdrag som Allan Larsson nu fått.

Därför uppmanar vi den svenska regeringen och Allan Larsson att se till att projektet värderas av oberoende sakkunniga samt kräver att utredningsuppdraget kompletteras med följande fråga: Vilka är de sociala, miljömässiga och fiskala konsekvenser av ännu en acceleratorbaserad kärnteknisk anläggning i Europa?

Svaret bör omfatta följande:

- * *Riskbedömningar av ESS-projektet i alla dess beståndsdelar, inklusive s k värsta-fallsscenarioer.* Målstationerna i spallationsanläggningen innehåller 30 ton kvicksilver, en erkänt giftig, flytande metall. Kviksilveret blir därtill radioaktivt till följd av anläggningens drift och kräver då förvaring i cirka 3000 år efter det att anläggningen tagits ur bruk. Om kylningen av målstationerna skulle falla, är explosionsrisken överhängande; radioaktivt kvicksilver skulle i så fall regna ned över staden Lund med omgivning, som ju omfattar Skandinaviens i särklass bästa jordbruksmark och mångmiljonområdet Öresund-Malmö-Köpenhamn.
- * *Konsekvensbeskrivningar av värsta-fallsscenarioerna, lokalt och regionalt.*
- * *Konsekvenserna av allokeringar av den dignitet som projektet fordrar: över 13 miljarder kronor (1,5 miljarder euro) i anläggningsskedet, därefter årliga utgifter på cirka 1,25 miljarder kronor.*
- * *De betydande elbehoven. Är tillkomsten av ESS förenlig med Sveriges utfästelser till Danmark, att släcka den andra, kvarstående reaktorn i Barsebäck?*
- * *En nykter bedömning av rationaliteten hos EUs bakomliggande drift att "slå USA och Japan": I vad mån finns det ett vetenskapligt behov av en anläggning av sådant format?*
- * *ESS' bidrag, positivt eller negativt, till en hållbar utveckling i Europa.*

Läs mer om ESS-projektet vid:

<http://www.folkkampanjen.se/essinfo.html>

http://neutron.neutron-eu.net/n_ess (European Neutron Portal)

<http://www.ess-scandinavia.org/new/source/index.asp>

OVETENSKAPSRADION?

Morgonen 13 juli hade SR P1s Vetenskapsradio två rubriker på sin s.k. löpsedel:

FORSKARE EFTERLYSER NY LAGSTIFTNING OM
KVICKSILVER

LUND NÄRMARE ATT FÅ PARTIKELACCELERATOR [= ESS]

De två inslagen följde sedan med knappt ett andetag emellan. Men att 30 ton kvicksilver -- med tiden alltmer radioaktivt därtill -- ingår i ESS projektet, det nämndes inte med ett ord! Visste redaktionen, men teg? Eller blev även de förda bakom ljuset?

förmedlad av P1-lyssnande Ninna Widstrand, Lund

ETT LIV EFTER DETTA? MILJARDRULLNING TILL TEKNIK UTAN FRAMTID

Effekthöjning och skärpta säkerhetsbestämmelser kräver tiotals miljarder kronor i investeringar i den svenska kärnkraftsparken. Även i Barsebäck utreds nu möjligheter till en effekthöjning. Arbetet där kan bli klart år 2007 – tre år efter det att verket lagts ned? Eller tänker regeringen ännu en gång byta fot och ge verket ännu en frist?

I september offentliggjorde Vattenfall planer på en storsatsning på sina kärnkraftverk i Sverige. Programmet omfattar 12 år, notan beräknas sluta på 24 miljarder kronor. Sammantaget förväntas satsningarna ge en årlig effekttökning motsvarande +1,5 gånger Barsebäck 2. Siktet är, enligt VD Lars Josefsson, inställt på minst 40 års drift per reaktor.

Att satsningarna sammanfaller med pågående "förhandlingar" om kärnkraftens utfasning ter sig sannerligen gåtfullt för de flesta. Men Josefsson förklarar (?) saken för Dagens Industri så här:

-- Vi vill delta i en förhandlingslösning, men måste samtidigt förbereda våra anläggningar för framtiden."

Josefssons uttalande sekunderas av informationschefen vid Forsmark, som förklarar för Ny Tekniks skribent:

-- Så länge vi inte ser några konkreta resultat av förhandlingarna ska vi fortsätta att utveckla anläggningarna /---/.

Vad säger det om förhandlingarnas chanser att lyckas?

I fjol redovisade Vattenfall en rekordvinst på 12 miljarder kr, mycket tack vare bolagets investeringar i brunkol och kärnkraft på kontinenten. (Se även notisen härintill.)

-- Tillväxten utomlands har givit oss de finansiella musklar att göra de stora investeringarna i Sverige," förklarar Josefsson och vill därmed tillbakavisa kritiken mot de miljövidriga äventyren i forna DDR och Polen.

Lämmeltåg

Även de övriga svenska kärnkraftsägare aviserar tunga investeringsprogram. Ny Teknik nr 35 (25 aug) ger en översikt som slutar på 26 miljarder kr. Se tablan nedan. (Hur beloppen i NTs översikt förhåller sig till Vattenfalls program, som offentliggjordes ett par veckor senare, är ovisst.)

Arbetet vid Forsmark är redan i gång. Turbinerna i F3 ska bytas; därefter står turbinerna i F1 och F2 på tur. I Forsmark vill man också öka den termiska effekten, vilket kräver SKIs medgivande. En högre temperatur ökar ångtrycket; därmed skulle produktionen kunna ökas med 4 TWh.

Ringhals och Oskarshamn har båda ansökt om att få öka den termiska effekten. Elproduktionen vid Ringhals kan ökas

MINUS I TYSKLAND BLIR PLUS I SVERIGE

Det var inga glädjande nyheter som mötte de tyska aktieägarna då Vattenfalls helägda tyska dotterbolag, Vattenfall Europe AG, kallade till stämma i somras. Koncernen redovisade en praktfull förlust.

Stämningarna avspeglas i ett uttalande från gruppen, Freunde von Lacombe:

"... En koncern som efter svenska beräkningar redovisar en vinst på 700 miljoner euro men i Tyskland redovisar en förlust på 130 miljoner euro, och som inte förmår förklara differensen för [de tyska] aktieägarna på ett plausibelt sätt, framstår även ur denna aspekt som suspekt. Att företaget givit en utdelning visar emellertid dels att koncernen visst går med vinst, dels att den helt enkelt betraktar Tyskland som ett energipolitiskt "tredje världens land".

med ca 1 TWh till 2007. Ökningen kan bli upp till 3 TWh i Oskarshamn, skriver Ny Teknik.

Vid Barsebäck vill man förbättra turbinernas effekt till en beräknad kostnad av 100 miljoner kr.

Skärpt säkerhet

Utöver de effekthöjande åtgärderna har Statens Kärnkraftinspektion också skärpt kraven på verkens och reaktorernas säkerhet. De anläggningar som "inte krävde någon åtgärd" för ett år sedan är idag i behov av upprustning till en kostnad av sex miljarder kr. Enligt Ny Teknik är det också just säkerhet mot s.k. yttre händelser som står i fokus: brand, översvämningar, terrorhandlingar m.m. Bristerna skall ha åtgärdats till kommande årsskiftet.

Säkerhetsarbetet vid Barsebäck beräknas kräva en knapp miljard.

från sid 1

Det förvånar knappast om Vattenfalls styrelse och ledning väljer att se bort från miljömålen och satsar enbart på affärsmässighet. Anmärkningsvärt är däremot att regeringen inte styrer bolaget mera i linje med sina uttryckliga målsättningar.

Riksrevisionen pekar tvärtom på en viss förskjutning mot renodlad affärsmässighet på senare år. "En tänkbar förklaring," skriver Riksrevisionen, "[är] framväxten av synen att ett svenskt statligt företag som verkar på en internationell marknad inte kan åläggas hårdare krav än andra företag som verkar på samma marknad". En annan faktor kan vara bolagets ansträngda balansräkning till följd av företagsköpen i Tyskland. Ytterligare en faktor kan vara det bedrövliga tillstånd som råder bland de övriga statsägda bolagen; ett positivt kassaflöde hos åtminstone ett av företagen torde vara varmt välkommet! Men detta berörs inte av revisorerna.

Kritik mot regeringens passivitet har framförts även inom socialdemokratin. En riksdagsmotion hösten 2003 klagade: "staten borde genom sitt majoritetsägande i Vattenfall medverka till att Vattenfall blir en föregångare för omställningen av det svenska energisystemet enligt riksdagens beslut". Bakom motionen stod inte mindre än Anders Sundström (!).

Något halvår efter motionen och något före rapportens publicering noterar Riksrevisionen en viss skiftning i näringsminister Leif Pagrotsky's tonart. Till DN (23 mars) sa han, till exempel:

"Vattenfall har ett särskilt uppdrag att utveckla förnybar elproduktionsteknik och [Vattenfalls planer på att satsa på metodik för lagring av CO2] motsvarar inte det uppdraget. Vattenfall borde satsa mer på förnybar energi än vad företaget gör nu."

En större satsning på vindkraft efterlystes i ett uttalande för Svenska Dagbladet månaden därpå.

Även Vattenfalls styrelse kan ha tagit intryck av vad rapporten kallar "informella signaler". I april (2004) beslöt man att sänka avkastningskraven på företagets vindkraftanläggningar.

Riksrevision har åskådliggjort en påfallande oenighet inom ägarmakten om den roll Vattenfall ska spela. Och medan regeringen och riksdagen tvistar tycks Vattenfall fortsatt få fria händer.

Charly Hultén

EN GLIMT AV SANNINGEN BAKOM DEN FINSKA REAKTORN

"Kärnkraft är konkurrenskraftig på en avreglerad elmarknad. Den femte reaktorn är beviset!" Så skanderar kärnkraftsindustrin och dess vänner utanför Finland, allt sedan den finska riksdagen gav klartecken för en (förment) privatfinansierad femte reaktor.

Greenpeace och andra observatörer i Finland har forskat och funnit en annan bild, som i många stycken avviker från marknadsekonomiska normer.

För det första har reaktorn, en fransk prototyp (EPR) som ännu inte lämnat ritbordet, krängts till ett kraftigt reducerat pris: 3 miljarder euro eller knappa 30 miljarder kronor. Och inte bara det! *Priset är fast. Leverantörerna, Framatome (det statliga franska atomtekniska företaget) och Siemens, har förbundit sig att täcka alla överskridande kostnader.*

Därtill har franska staten, genom sitt exportkreditorgan COFACE, skjutit till rena kontanta bidrag. De franska exportkrediterna uppfattas på sina håll som otillåtet statsstöd, alltså en marknadsförvrängning till kärnkraftens fördel, och har anmälts till EG-kommissionen. Siemens framställan till den tyska regeringen i samma ärende väckte sådan harm att företaget skyndsamt drog tillbaka den.

I kraft av dessa extraordinära villkor har operatören TVO lyckats skaffa sig lån till långt under gällande marknadsräntan: 2,6%. Bayerische Landesbank och finsk-svenska Nordea figurerar bland kreditgivarna. Nordeas andel uppgår till knappt 20 miljarder kronor. *Därmed är svenska staten med och subventionerar projektet!*

Det finns inte ett kärnkraftsbygge i världen som inte sprängt sin budget. Det tippas allmänt att det i fallet FIN5 rör

sig om minst +25-30 procent. Med tanke på att EPR aldrig tidigare byggts, samt att den finska kärnkraftsinspektionen krävt betydande ändringar i den franska konstruktionen, kan kostnaderna skena. Ännu en okänd faktor är raskt stigande priser på stål på världsmarknaden.

Varför ställer marknadsaktörerna Framatome och Siemens upp på ett kontrakt som nästan lovar 10-siffriga förluster? Svar: projektets reklamvärde. "Se här! Ett kärnkraftprojekt som *inte* beställts av en kärnvapenträngande diktatur!"

FIN5 ser ut att bli verklighet. Men dess s.k. konkurrenskraft, det är allt en myt.

Källor: Kaisa Kosonen, Greenpeace: "The Comeback of Nuclear Energy in Europe?", ett tal som hölls vid IPPNW-konferensen, "Nuclear Energy and Nuclear Weapons in an Unstable World", Berlin, 8 maj 2004
Lars Sund: Det femte kärnkraftverket är en gökunge, Ny Tid 39/2004
www.greenpeace.fi vänder sig praktiskt taget uteslutande till finsktalande

SKI SKÄRPER SÄKERHETSKRAVEN

"Ingen åtgärd krävs" förklarade SKI efter en säkerhetsöversyn av svenska kärnkraftverk i ljuset av händelserna i USA 11 september 2001. Resultaten av den översynen hemligstämplades (se Medsols 1/04).

Idag ställer samma myndighet nya krav på säkerhetsåtgärder till en beräknad kostnad av sammanlagt 5,8 miljarder kronor, varav knappt hälften i Ringhals. Beloppet avser reaktorernas tekniska säkerhet. Ytterligare krav som rör säkerheten i mera militär-polisiär mening väntas senare i år. Även dessa väntas föra stora omkostnader med sig.

SKI är förtegen om detaljerna, de anses vara kommersiellt känsliga. Det rör sig om bl.a. omdragning och separering av elektriska system och säkrandet av säkerhets-system vid olyckor och andra undantagstillstånd.

Förhandlingarna mellan SKI och industrin har pågått i flera år. Enligt Nucleonics Week har det bitvis varit hårda motsättningar, främst rörande kostnader. Men idag är industrins chefsförhandlare Leif Johansson nöjd.

— Vi får inga driftstillstånd om inte vi moderniserar. Vi förväntar oss att kunna köra i minst 50 år och i så fall måste vi betala vad det kostar, sa han till tidningen.

Förbättringarna kommer att genomföras successivt under en rad år. Det är meningen att reglerna ska vara på plats redan vid kommande årsskiftet medan det konkreta arbetet kan dröja. Kraftbolagen ska ha lämnat in handlingsplaner för sina uppgraderingar senast 1 jan 2006.

Källa: Ariane Sains, "New Swedish regulations expected to cost utilities \$773 million," Nucleonics Week nr 28 (8 juli) 2004

VARFÖR ANRIKAR SYDKOREA URAN?

IAEA-inspektörer kom till Sydkorea 19 september för att försöka få klarhet i hur och varför uran anrikats i landets atomforskningsinstitut.

Sydkoreas regering hävdar att några "enskiilda forskare" av "nyfikenhet" experimenterade år 2000, men att det avbröts snabbt och all utrustning förstörts. IAEA vet, att samma sorts experiment genomfördes på tidigt 80-tal.

Sydkorea hade ett eget atombombsprogram fram till 70-talet. USA:s utrikesminister Colin Powell sade i en intervju 14 september, att de hemliga experimenten inte nödvändigtvis tyder på ett intresse för att utveckla en bomb. Tidskriften Nuclear Fuel skrev 13 september att ryska och amerikanska laboratorier tros ha varit Sydkorea till hjälp i experimentet 2000.

För Nordkorea är nyheten en fördel: USA anklagas för dubbelmoral och Nordkoreas intresse för fortsatta förhandlingar om att lägga ned sitt eget atombombsprojekt tycks svalna.

Sydkorea anrikade (visserligen mycket små mängder) uranet till en fyra gånger högre nivå än Iran gjorde nyligen, enligt WISE (N.M. 17 sep).

IAEA-chefen Mohamed ElBaradei väntas i november besluta om fallet Sydkorea ska överlämnas till FNs säkerhetsråd. Detta kan undvikas om landet samarbetar helt öppet med IAEAs inspektörer.

Källa: Nuclear Monitor 615.

HELT RÖRLIG ELTAXA GYNNAR ALTERNATIVEN

Skojfriska Peter Fogelklou, regionchef för Svensk Energi, försöker förklara varför elnätsavgiften är så hög. Halva artikeln består av roliga historier som går ut på att han inte har en aning om hur man gör beräkningar på t.ex. nätavgiften. Han snuddar vid att elnätet är uppbyggt för vattenkraftselen, vilket är riktigt. Den huvudsakliga orsaken till nätförstärkningar är den massiva utbyggnaden av elvärmen. Man var tvungen att bli av med all kärnkraftsel som inte behövdes. Nu belastas näten ytterligare av den kraftiga utbyggnaden av alla värmepumpar. Detta helt i onödan eftersom biobränslen är mycket miljövänligare och billigare.

Ett annat exempel är följderna av om den finska 5:e reaktorn byggs. Den beräknas vara på 1600 MW, världens största. (Motsvarande två normalstora reaktorer.) Vi har nu en gemensam nordisk elmarknad. Det innebär att man t.ex. måste ha reservkapacitet i systemet om den största enheten fallerar. Därför projekteras nu ytterligare en kabel mellan Olkiluoto och Forsmark för att kunna överföra tillräcklig effekt till Finland. Kostnaden för Sveriges del är ca 1,6 miljarder kr. Detta lär de svenska elabonnenterna få betala.

Det positiva jag kan hitta i Fogelklous inlägg är: "Samhällsdebatten om elnätet måste kunna ha den bredden att vi kan få diskutera såväl avgifter som elnätets roll för vårt samhälle och dess fortsatta utveckling."

Samhällsekonomiskt (mest lönsamt för de flesta abonnenter) vore om abonnenterna fick betala en viss summa för varje förbrukad kWh. Nätavgiften skulle också ingå i denna summa. Den kan inte abonnenten påverka som man kan påverka elavgiften (genom sitt val av elleverantör).

Med denna taxeutformning gynnas el-sparande och investeringar i el-snåla apparater. Minskad elanvändning minskar i sin tur behovet av elnätsförstärkningar. För övrigt har elanvändningen de senaste åren minskat, motsvarande elproduktionen från ett par Barsebäcksreaktorer.

Värmepumpsägarna subventioneras (med dagens avgiftssystem) av övriga abonnenter när det blir kallt. Värmepumpen dimensioneras för ca 50-60 % av toppbelastningen, sedan måste någon typ av tillsatseffekt tillföras. För det mesta blir det en el-patron (direktverkande el) som kopplas in. Följden blir att Dansk kolkraft får dra på för fullt med åtföljande höga koldioxidutsläpp!

I dagens samhälle är det inte mycket vi kan påverka, annat än att vi går och röstar vart fjärde år. Ett av de få ytterligare påverkansmöjligheter vi har är att välja elleverantör. Den som är intresserad av minskade koldioxidutsläpp och minskade subventioner till kärnkraften ska välja en elleverantör som inte äger kärn-/kolkraft. Vem vill egentligen gynna t.ex. (det av oss ägda) Vattenfall som köper in tysk kärnkraft och tysk kolkraft nere på kontinenten?

Jorma Kahanpää, Evelund, Vikbolandet

Red. anm. Falkenberg (vind) och Kraft och Kultur (vattenkraft) är två leverantörer som erbjuder 100% "förnybar el". Det finns fler. Ett tidens tecken är att även Sydskraft nu erbjuder ett rent vattenkraftsel-alternativ – utan prispåslag, enligt reklamen. Men så länge Sydskraft har kärnkraft ska man kanske välja någon annan ändå?

BARSEBÄCK ÄR LIVSFARLIGT

Ordf. Göran Bryntse duellerade med Barsebäcksverkets informationschef i Falu-Kuriren i somras:

Barsebäck är livsfarligt *Kurt Eriksson*

Barsebäcks-verkets informationschef, Lars-Gunnar Fritz, ifrågasätter min bedömning att Barsebäcks kärnkraftsreaktor måste avvecklas skyndsamt på säkerhetsskäl.

Den säkerhetsutredning han refererar till är gjord av kärnkraftsindustrin och är hemligstämplad, till skillnad från motsvarande utredning i Tyskland. Där kom man fram till att minst 5 reaktorer inte skulle klara en flygplanskrasch. De reaktorer i Tyskland som klarar sig bäst är de med sfäriska ytterskal, som gör att flygplan har svårare att få fullträff. Så är inte Barsebäck konstruerat.

Varför säger de som ska bygga Finlands nya reaktor att de ska bygga extra tjocka väggar för att klara flygplanskrascher? Sannolikt för att de reaktorer som likt Barsebäck byggdes på 70-talet inte hade som konstruktionskriterium att klara en fullträff från ett stort passagerarflygplan. Den tanken fanns rimligen inte hos konstruktörerna på den tiden, vilket bl.a. katastrofen för World Trade Center illustrerar. /---/

Fritz scenario om att 1000-tals nya kraftverk av Barsebäcks storlek ska byggas i Europa de närmaste 25 åren innebär en säker politik för en ekologisk kollaps. Låt oss hoppas att politikerna så småningom tar sitt ansvar för framtiden och skapar en hållbar energipolitik inriktad mot hushållning och avveckling av elvärmen.

Göran Bryntse

SLUTA IMPORTERA DÅLIG EL!

Under år 2003 importerades mycket elenergi till Sverige, bland annat från kolkraftverk i Danmark och Finland

Vad är nu detta? Vi har ju i flera decennier känt till kolets, oljans och kärnkraftens skadliga inverkan på miljön. Alla känner väl till kolet och oljan. Då det gäller kärnkraften, begriper väl de flesta numera att brytningen av uran har skadat människor och miljö mycket allvarligt. De flesta inser nog också att kärnavfallet kan förstöra grundvattnet för otaliga framtida generationer.

Vi har - också i decennier - vetat att behovet av kol, olja och kärnkraft kan minskas genom eleffektivisering, sparande och övergång till andra energikällor. Till exempel har det beräknats, att över 1 terawattimme per år kan sparas, om alla småhusägare sänker inomhustemperaturen med en grad under den kalla delen av året.

Vi vet att vindkraft hör till de energikällor, som har de minst negativa verkningarna på miljö. Ändå har Sverige bara en bråkdel av den vindkraft-el, som till exempel Danmark, Tyskland och Spanien har. Några terawattimmar vindkraft-el bör kunna produceras även i Sverige.

Man kan också utnyttja biobränslen, bland annat från skogen, i stället för elenergi vid uppvärmning av hus. Detta skulle minska elbehovet med ett par terawattimmar per år. Men ännu har över en halv miljon småhus i Sverige direktverkande el för uppvärmning.

Med en ansvarsfull energipolitik skulle Sverige inte behöva använda kolenergi från andra länder.

Beslutsfattare, sluta att importera elenergi från fossila bränslen: Känn ansvar för miljön!

Thonid Dahlgren, Gävle
i Miljömagasinet (6 aug 2004)

ORDET MÅ VARA FRITT, MEN DET ÄR INTE GRATIS!

Herman Damveit, en holländsk journalist, har rapporterat från en konferens i Berlin, 7-9 juli, COWAM 2 (Community Waste Management). COWAM-nätet omfattar lokala avfallsmyndigheter, kommuner och frivilliga organisationer (NGO). Cirka 150 personer från 13 länder deltog i COWAM2 men endast ett fåtal från kritiska frivilliga grupper.

Konferensen finansieras av EUs 6e ramprogram, i syfte att "engagera stakeholders" (bl.a. företrädare för befolkningen) i lokaliseringsprocessen.

Hindren som de fattigare föreningarna upplever, bör avlägsnas omgående. Är det inte en angelägen uppgift för våra Europaparlamentariker?

!--/ Att den som förorenar betalar de kostnader han/hon förorsakar, liksom att den som förorsakar ett problem bär ett ansvar att finna en lösning på problemet, detta tas som en självklarhet numera. Men, som en deltagare påpekade, atomkraftsindustrin har brutit, och fortsätter att bryta, mot denna självklara principen. Ett halvsekel har passerat utan att man funnit någon lösning för hur avfallet från atomkraftproduktionen ska tas om hand. Industrin vrider därtill principen, "the polluter pays", till en piska och använder den för att forcera lokaliseringsprocesser för atomsoptager här och var i världen.

----- T & D -----

EN HÅLLBAR ENERGIPOLITIK EFTERLYSES

De svenska kärnkraftverken skall renoveras för cirka 20 miljarder kronor. En stor del av kostnaderna behövs för förbättring av säkerheten. Men för cirka 10 miljarder vill man öka effekten hos en del reaktorer. Den svenska kärnkraftens sammanlagda effekt skulle då ökas från cirka 9.700 megawatt till cirka 10.900 megawatt. /---/

Det kanske låter som något positivt, att man vill höja verkningsgraden hos reaktorerna. Men vi har ju ett mycket välmotiverat riksdagsbeslut från 1980 om kärnkrafts-avveckling. Visst kan ett riksdagsbeslut behöva upphävas, om nya fakta motiverar en ändring. Men då det gäller kärnkraften med dess kända risker, har det väl tvärtom blivit mer och mer klart, att ett avvecklingsbeslut måste fullföljas. Vi har ännu inte sett en acceptabel lösning av kärnkraftens avfallsproblem. (Se t.ex. Kärnkraftinspektionens SKI Rapport 02:9.) Och på de senaste åren har det ju också visat sig, att riskerna för terrorhandlingar och utpressnings-hot inte längre kan nonchaleras.

Att i detta läge anslår man 10-siffriga belopp på kärnkraften kan inte vara en bra lösning på energiproblemen. De pengarna borde ju i stället satsas på förnyelsebara energikällor, vilka hittills har fått mycket mindre anslag än kärnkraften.

Då det gäller uppvärmning, bör givetvis elektrisk energi ersättas med biobränslen och fler solpaneler. En del kärnkrafts-el kan successivt ersättas med vindkraft. På längre sikt -- förr, ju mer pengar som satsas -- får vi naturligtvis mycken elenergi från solceller.

En hållbar energipolitik efterlyses - med minskat beroende av kärnkraft och fossila bränslen!

Thorild Dahlgren, Gävle
till Ny Teknik 9 sep 2004
(här något bearbetad av Thorild)

Lokaliseringsärenden hitintills karakteriseras av stor hast. En omvänd tågordning* -- beslut - offentligöra - försvara -- bäddar för bittra konflikter med motståndare. Industrin har nu insett att det inte är någon framkomlig väg, och ändrar nu strategier för lokalisering. Alternativa tillvägagångssätt diskuteras flitigt inom COWAM-nätet.

COWAM erhåller stöd från EG-kommissionen, och dessa medel används för att tacka hälften av deltagarnas utgifter för resa och logi. Denna praxis utgör ett effektivt hinder för små och mindre väl bemedlade grupper att delta. Femtio procent av kostnaderna måste ju skramlas ihop på annat håll. /---/ COWAM försäkrar att de gör vad de kan för att helt täcka deltagarnas kostnader och framhöll att vissa "anti-nuclear groups" redan fick 100-procentig kostnadstäckning. [Vilka då, undrar man!] Kommissionen gör ett stort nummer av sin önskan att engagera men håller inne med medel som skulle göra en allsidig belysning av problemen möjlig. Under tiden rullar miljarderna till fusions- och fissionsteknik.

Tecken på ett ännu allvarigare problem är att borgmästaren från Gorleben kände sig förhindrad från att delta i Berlin-mötet. Han tordes inte yppa någon kritik av det planerade slutlagret i Gorleben (en närabelägen bergssaltformation). Staden erhåller nämligen statsbidrag för projektet och han befarade att offentlig kritik från hans sida skulle kunna rubba flödet av statens medel till orten. Fastän mötet hölls i Tyskland, var det få tyska kommuner som deltog. /---/

*) Alltså tvärtom gentemot klassiska demokratiska processer: samråd - beslut - genomförande.

Läs hela rapporten (på engelska) i Nuclear Monitor 612-613. www.antenna.nl/wise

UPDATE OM JOHN GRAHAM

Som rapporterade i Medsols 1/04, sitter John Graham i husarrest i Vancouver, Kanada.

Ett hjärtligt tack till alla som skickade pengar för att stödja honom.

Bidrag -- även små sådana -- tas tacksamt emot på postgiro 25 27 10 -- 9.

John väntar på att utelämningsprocessen från Kanada till USA ska börja den 6 december. För mer information [se www.grahamdefense.org](http://www.grahamdefense.org) och www.folkkampanjen.se/johngraham.

KALENDARIUM

- 26 oktober** **Ska vi undervisa om kärnvapen?**
kl 18 **Lärarhögskolan i Stockholm, Gjorwellsgatan 16 A**
Lärarytildare, lärarfack m.fl. diskuterar hur man ska kunna aktivera undervisningen.
Arrangörer: Sveriges Lärare för fred; Svenska Läkare mot kärnvapen; Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen
Se vidare programmet nedan.
- 27 oktober** **Seminarium kring FUD 04**
Statens kärnkraftsinspektion, Klarabergsgatan, Stockholm
om SKB ABs återkommande redogörelse för sitt FoU-arbete i fråga om kärnavfallshantering
Arrangör: SKI
- 13 november** **Folkkampanjens höstmöte på temat:**
10-16 **Kärnavfallshantering i nordiskt och internationellt perspektiv**
Uppsala, lokal meddelas. Var vänlig, ta kontakt med kansliet eller Charly vid 08-25 28 62
Preliminärt program på sid 2.

Nätverket för kärnvapennedrustning Offensiv mot kärnvapen

Bakgrund:

1947 bildades AB Atomenergi och året därpå redovisade Försvarets forskningsanstalt förutsättningarna för kärnvapentillverkning. 1954 förordade överbefälhavaren, att Sverige borde skaffa kärnvapen. Först 1968 undertecknade Sverige ickespridningsavtalet NPT (Non-Proliferation Treaty). Sverige var alltså "kärnvapenmakt" i 20 år med enorma investeringar, som givetvis banade vägen för kärnkraften. Som icke-kärnvapenmakt ansluten till NPT fick Sverige framställa kärnkraft. Det tog ändå många dyrbara forskningsår och ett misslyckat oljeeldat "kärnkraftverk" i Marviken innan Oskarshamn 1 togs i bruk 1972.

För att sprida kunskap om kärnvapenhotet mot livet på jorden arrangerar Nätverket för kärnvapennedrustning fyra sammankomster under hösten och vintern.

- 23-26 sep** **Kärnkraften kan du inte glömma!**
Bok- och Biblioteksmässan i Göteborg.
Utställning arrangerad av Yrkesgrupper mot kärnvapen (YMK).
Kontakt: Sven Thiberg tel 08-344081
- 1-3 okt** **Kärnvapen i rymden?**
ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm
På vilka sätt bidrar de nordiska länderna till militariseringen av rymden?
Arrangörer: Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet; Olof Palmes Internationella Centrum; Sveriges Fredsråd; ABF.
- 26 okt** **Ska vi undervisa om kärnvapen?**
kl 18 **Lärarhögskolan i Stockholm, Gjorwellsgatan 16 A**
Lärarytildare, lärarfack m.fl. diskuterar hur man ska kunna aktivera undervisningen.
Arrangörer: Sveriges Lärare för fred; Svenska Läkare mot kärnvapen; Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen.
- 25-27 feb** **Problematisering av frågan om kärnvapennedrustning**
2005 **ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm**
Arrangörer: Sv. Läkare mot kärnvapen; Sv. Jurister mot kärnvapen; Sveriges Fredsråd; Forskare och ingenjörer mot kärnvapen; Svensk Freds- och skiljedomsföreningen; ABF.

Medsols är Folkkampanjens mot kärnkraft-kärnvapen medlemstidning. Ansvarig utgivare är föreningens ordförande, Göran Bryntse. Manusstopp för detta nummer: 15 sep 2004.

Adress: Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm • tel. 08-841490 • fax 08-845181

e-post: info@folkkampanjen.se • Internet: www.folkkampanjen.se

Medlem blir man genom att sätta in 200 kr på pg 300 90-5.